

Uvođenje kodeksa školskog odijevanja – primjer dobre prakse

Andrea Vukša*, Renata Roknić*, Ivana Raković* i Morana Bilić**

*Studentica Redovnog studija sestrinstva, Zdravstveno veleučilište u Zagrebu, Mlinarska cesta 38

**Katedra za zdravstvenu psihologiju; Zdravstveno veleučilište u Zagrebu, Mlinarska cesta 38

SAŽETAK

Uvod: Povijest školskih uniforma seže još u 19. stoljeće. Iako je njihova prvotna namjena bila da štite odjeću djece od prljanja tintom i kredom, s vremenom se prepoznalo da imaju i pozitivne utjecaje na samo ponašanje djece. Pобољшanje discipline u razredu, smanjenje učestalosti nasilja, poštivanje profesora, podizanje samopoštovanja i samopouzdanja samo su neki od dobrobiti nošenja uniforme. Hrvatske škole jedne su od rijetkih u Europi koje nemaju uniforme, a osnovna škola Jurja Dalmatinca u Šibeniku može se pohvaliti kao prva škola u Hrvatskoj koja je uvela obavezan kodeks odijevanja za sve učenike. Svrha ove studije bila je ispitati stavove učenika osnovne škole Jurja Dalmatinca o obaveznom kodeksu školskog odijevanja te postoje li eventualne spolne razlike u percipiranju kodeksa odijevanja.

Metoda: Za potrebe istraživanja izrađen je kratki anketni upitnik koji se sastojao od tri pitanja općih informacija i devet tvrdnji koje su učenici procjenjivali na skali od 1 do 5. U istraživanju je sudjelovalo 100 učenika 4., 5. i 6. razreda Osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku, 48% djevojčica i 52% dječaka.

Rezultati: Utvrđen je pozitivan stav učenika prema nošenju školskih uniformi (majica). Velik broj ispitanih učenika u većoj mjeri zadovoljno je s kodeksom odijevanja, navodi da osjeća jednakost i općenito se bolje osjeća u školi. Manji broj ispitanika smatra da ima više prijatelja u školi i da se druži s više vršnjaka u razredu.

Zaključak: Uvođenje kodeksa odijevanja u osnovne škole bi eventualno uspostavilo sustav obrazovanja u kojem će se djeca isticati po svojoj sposobnosti, trudu, dobrim rezultatima i ocjenama, a ne po stilu odjevanja.

Ključne riječi: stavovi, školske uniforme, kodeks školskog odijevanja, zadovoljstvo učenika

UVOD

Počeci uvođenja školskih uniforma sežu s kraja 19. stoljeća, gdje su djevojčice nosile crne kute i francuske kape, dok su dječaci su uglavnom nosili crne kape sa štitnikom i pozlaćenim brojem razreda koji pohađaju. S vremenom, crne školske kute su zamijenjene tamnoplavima i bile su identične i za djevojčice i dječake. Njihova je prvotna namjena bila da štite odjeću od prljanja u školi, tintom ili kredom (Konheim-Kalkstein, 2006).

Osim što je nošenje uniforme imalo ulogu zaštite odjeće, s vremenom su prepoznate različite pozitivne promjene kod ponašanja samih učenika (Rice, 2011). Školske uniforme su doprinjele poboljšanju discipline i ponašanja u razredu, značajnom smanjenju učestalosti nasilja, povećanju pohađanje nastave, poštivanju profesora, podizanju samopoštovanja i samopouzdanja učenika te smanjenju troškova odijevanja obitelji učenika. Osim toga, primjećeno je da su učenici nakon uvođenja školskih uniformi smanjili broj izostanaka s nastave, broj ukora i suspenzija te su postizali bolje školske rezultate (Konheim-Kalkstein, 2006; Daugherty, 2002; Bodine, 2003). Istraživanja pokazuju da školske uniforme stvaraju osjećaj zajedništva i izjednačavaju učenike različitog imovinskog statusa. Postizanje socijalne jednakosti je tako smanjilo netolerantnost i konfliktnost koji su temelji izvora nasilja među

učenicima (Martić, 2012). Upravo odjeća zna biti česti razlog za verbalno nasilje, psihičko i fizičko zlostavljanje, omalovažavanje i društveno isključivanje među osjetljivom populacijom školske dobi (Zrilić, 2006). Nošenje uniforme učenicima tako olakšava pohađanje školovanja i usvajanje znanja bez straha od zlostavljanja od strane vršnjaka radi odjeće koju nose, a koja se ne uklapa u stil većine. S druge pak strane, protivnici školskih uniformi vjeruju da nošenje istih krši prava učenika, da uniforme nisu odgovorne za smanjenje nasilja niti imaju izravan utjecaj na školske rezultate (Konheim-Kalkstein, 2006), te da će učenici koji imaju školske uniforme u školi vrlo brzo pronaći druge načine za uspoređivanje i nadmetanje (npr. frizura, boja kose, tjelesna težina, visina, modni dodaci i sl.). Smatraju također da se uniformiranjem učenika gubi na njihovoj individualnosti, kreativnosti i stilu odijevanja kao načinu za izražavanje osobnosti.

Uvođenjem školske uniforme postavlja se pitanje jesu li one pozitivna ili negativna promjena koja bi se uvela u obrazovanje. Istina je negdje između navedenih krajnosti. Problemu bi se možda uspješno doskočilo uvođenjem kodeksa školskog odijevanja koji nije toliko restriktivan kao uniforma. Kodeks odijevanja tako može biti primjerice samo majica i hlače, dok uniforma zahtjeva identičnu odjeću i obuću bez ikakvih dodataka, tipa šala, marame, sata i sl. Hrvatske škole jedne su od rijetkih u Europi koje nemaju uniforme, a zbog sve većih socioekonomskih razlika među učenicima, razmišlja se o vizualnom izjednačavanju učenika i sve se češće provode inicijative za uvođenje uniforma. No sam proces uvođenja uniforme u škole nije jednostavan. Na ravnatelju i školskom odboru je da postignu dogovor s roditeljima. Upravo je to pošlo za rukom *Osnovnoj školi Jurja Dalmatinca* u Šibeniku koja je prva škola u Hrvatskoj s obaveznim kodeksom školskog odijevanja za sve učenike. Naime od školske godine 2015./2016., za svih 550 učenika te škole uvedeno je pravilo poštovanja kodeksa odijevanja. Učenici od prvog do osmog razreda tako nose ljubičaste polo majice kratkih i dugih rukava koje imaju utisnut grb škole. Na prijedlog ravnatelja, ideja je iznesena svim roditeljima učenika, te je gotovo jednoglasno odobrena na Vijeću roditelja. Ono što je zaista pohvalno jest da su svi učenici škole na satu likovnog odgoja doprinijeli svojim idejama u izradi obavezne školske majice. Zamijećene reakcije profesora i roditelja jako su pozitivne. Najvažnije je ipak pitanje kako se u konačnici osjećaju učenici koji te majice nose svakodnevno.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Svrha provedenog istraživanja bila je ispitati stavove učenika osnovne škole Jurja Dalmatinca o obaveznom kodeksu školskog odijevanja. Osim pokušaja da se dobije uvid u njihova razmišljanja o nošenju i izgledu školskih majica, istraživanjem se pokušalo utvrditi postoji li povezanost između nošenja školskih majica i druženja među učenicima, ponašanja i osjećaja zajedništva te postoje li eventualne spolne razlike u percipiranju kodeksa odijevanja.

MATERIJALI I METODE

Istraživanje je provedeno u travnju 2016. godine, a u njemu su sudjelovali učenici osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku, uz prethodno odobrenje etičkog povjerenstva nadležne ustanove. Za potrebe istraživanja izrađen je kratki anketni upitnik koji se sastojao od tri opća pitanja sociodemografskih podataka i devet tvrdnji koje su učenici ocjenjivali na skali od 1 do 5, gdje je ocjena 1 predstavljala „*uopće se ne slažem s navedenom tvrdnjom*“, odnosno ocjena 5 je predstavljala „*u potpunosti se slažem s tvrdnjom*“. Na početku istraživanja učenicima je objašnjeno da je njihovo sudjelovanje potpuno anonimno te da se prikupljeni rezultati koriste isključivo u

istraživačke svrhe. Sudionicima je također odmah na početku naglašeno kako odbijanje sudjelovanja u navedenom istraživanju neće imati nikakvih posljedica na njihovo školovanje, kao ni na odnos nastavnika prema njima. Učenici koji su pristali na sudjelovanje dobili su naputak da odgovori trebaju ukazivati na ono što je za sudionika najtočnije, a ne ono što bi po njihovu mišljenju bilo točno za većinu ljudi. Upitnik je ispunilo 100 učenika četvrtog, petog i šestog razreda. Prosječna dob sudionika bila je 11 godina, a sudjelovalo je 48% djevojčica i 52% dječaka.

REZULTATI I RASPRAVA

1. Zadovoljan sam što nosim uniformu (majicu).					
	1	2	3	4	5
Učenici četvrtih razreda	5%	16%	11%	35%	33%
Učenici petih razreda	3%	17%	7%	33%	40%
Učenici šestih razreda	3%	6%	22%	38%	25%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nema mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Prvom tvrdnjom „Zadovoljan/na sam što nosim školsku majicu“ pokušalo se utvrditi postoje li eventualne razlike u percepciji nošenja školske majice između učenika nižih i viših razreda, te različitosti u razmišljanju među djevojčicama i dječacima. Učenici koji su na tvrdnju odgovorili ocjenama 1,2 ili 3 zamoljeni su da obrazlože svoju tvrdnju na kraju anketnog upitnika. Nije primijećena značajna razlika u rezultatima između učenika viših i nižih razreda. Možemo reći kako je ukupno 68% učenika četvrtih razreda zadovoljno s nošenjem školske majice. Nešto veće zadovoljstvo pokazali su učenici petog razreda, njih 73%, a kod učenika šestih razreda njih 63%.

Što se tiče razlike u razmišljanju o kodeksu odijevanja primijećeni su različiti rezultati među djevojčicama i dječacima. Veće zadovoljstvo izrazile su djevojčice i to njih 79% (u potpunosti je zadovoljno 35%, a zadovoljno 44%). Nešto niži postotak zadovoljstva je zamijećen kod dječaka 56% (u potpunosti je zadovoljno 29%, a zadovoljno je 27%). Zanimljivo je da nijedna učenica od 48% ispitanih djevojčica nije izrazila potpuno nezadovoljstvo nošenjem školske majice, tek njih 10% je reklo da se ne slaže s kodeksom odijevanja. Ukupno gledajući, od 100 ispitanih učenika 32% u potpunosti je zadovoljno što nosi školsku majicu, 35% je zadovoljno, 13% nema mišljenje, 14% je nezadovoljno, dok je tek 6% ispitanih potpuno nezadovoljno s uvedenim kodeksom. Analizom sadržaja otvorenog pitanja izdvojeni su slijedeći komentari zašto im se sviđa kodeks odijevanja: „Neki su se rugali onima koji su siromašniji, ali sad će to prestati.“; „Više se ne moram misliti što ću obući svaki dan.“; „Više nema ruganja i maltretiranja učenicama.“; „Sviđa mi se nositi majice jer smo isti i ujedinjeni.“; „Zadovoljan sam što nosim majicu jer više nema socijalnih razlika među nama.“ Neki od navedenih razloga protiv kodeksa odijevanja su: „Ne sviđa mi se ova ljubičasta boja, to je za cure, bilo bi bolje da imamo plave.“; „Ne sviđa mi se izgled majice.“; „Svejedno je što nosim, bitno da se školujem i družim s prijateljima.“; „Mislim da nije bitno što nosimo, već kakvi smo u duši.“ Gledajući ukupno, od 33% ispitanih koji su zadovoljni s nošenjem školske majice ocijenili niskim ocjenama, njih 88% navodi kao razlog boju i izgled majice, dok samo 12% navodi razloge da odjeća nije bitna ili da im je svejedno što nose.

2. Svida mi se boja i izgled majice.					
	1	2	3	4	5
Djevojčice	0%	4%	10%	31%	55%
Dječaci	15%	25%	15%	31%	14%
Ukupno	8%	14%	13%	31%	34%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Uvidom u postotak zadovoljstva izgledom i bojom majice vidimo ipak veću distribuciju rezultata kod dječaka. Čime zaključujemo da su vjerojatno djevojčice više zadovoljne izgledom majice od dječaka.

3. Otkako nosim uniformu (majicu) bolje se osjećam u školi.					
	1	2	3	4	5
Ukupno	8%	20%	23%	27%	22%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Na ovoj čestici je vizualnim uvidom u rezultate primjećena razlika među učenicama i učenicima - 59% djevojčica se osjeća bolje u školi, dok se tako osjeća 41% dječaka.

4. Otkako nosim uniformu (majicu) osjećam da smo svi jednaki.					
	1	2	3	4	5
Ukupno	5%	6%	12%	23%	54%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Na ovoj čestici upitnika nije zabilježena značajna razlika među rezultatima dječaka i djevojčica.

5. Otkako nosim uniformu (majicu) imam više prijatelja u školi.					
	1	2	3	4	5
Ukupno	36%	40%	10%	9%	5%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Na ovoj čestici upitnika je vizualno primijećena razlika kod djevojčica koje se u većoj mjeri slažu s tvrdnjom, njih 21%, dok se tek 8% dječaka slaže s istom (tvrdnje označene ocjenama 4 i 5).

6. U razredu se družimo više nego prije otkako nosim uniformu (majicu).					
	1	2	3	4	5
Ukupno	33%	36%	10%	15%	6%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Kao i u prethodnoj tvrdnji i ovdje je zamijećeno da se djevojčice više družu u razredu nego prije uvođenja kodeksa, njih 15%, dok tek 6% dječaka dijeli isti stav.

7. U školi me manje zadirkuju otkako nosimo uniformu (majice).					
	1	2	3	4	5
Ukupno	37%	23%	14%	14%	12%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Na ovoj čestici nije primijećena veća razlika između dječaka i djevojčica.

8. Volio/voljela bih da nosimo cijelu uniformu (hlače, jakne, cipele i sl.).					
	1	2	3	4	5
Ukupno	43%	20%	8%	8%	21%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Sa navedenom česticom se pokušao dobiti uvid u razmišljanje učenika o uvođenju cijele uniforme uključujući hlače, jakne i cipele. Ipak se stječe dojam da najveći broj učenika ne preferira tu ideju. Nije primjećena razlika u odgovorima među djevojčicama i dječacima.

9. Roditelji/ukućani su sretni jer nosim uniformu (majicu).					
	1	2	3	4	5
Ukupno	5%	6%	12%	23%	54%

*1- Uopće se ne slažem; 2- Ne slažem se; 3- Nemam mišljenje; 4- Slažem se; 5- Potpuno se slažem

Rezultati istraživanja su dali naznake pozitivnog stava učenika prema nošenju školskih majica. Izvor nezadovoljstva s kodeksom odijevanja ipak je u najvećoj mjeri samo izgled i boja majica, koja se vrlo lako može uskladiti s njihovim željama. Možda bi bolji izbor bio odabir neke neutralne boje poput žute, bijele ili pak crne. Također valjalo bi razmisliti o uvođenju majica za djevojčice i dječake, primjerice roze za učenice, a plave za učenike. Tijekom istraživanja se stekao dojam da su djevojčice općenito lakše prihvatile kodeks odijevanja, ali i da smatraju da sad imaju više prijatelja i više se druže u razredu s vršnjacima. Razlog tome može biti što djevojčice općenito pridaju puno više važnosti dotjerivanju i odjevanju od dječaka, pa se sad manje opterećuju. Nakon uvođenja kodeksa odijevanja učenici osjećaju jednakost i osjećaju se bolje u školi. Samim time, otvara se područje za buduće ispitivanje povezanosti pozitivnih osjećaja o boravljenju u školi sa lakšim usvajanjem znanja što bi omogućilo donijeti zaključke što sve učenike sprječava da se posvete isključivo usvajanju znanja i kritičkog mišljenja, što je i krajnji cilj obrazovanja. Većina ipak ne osjeća da nošenjem školske majice ima više prijatelja, te ne smatra da se zbog kodeksa odijevanja više druže u razredu, no i ovaj mali broj ispitanih učenika koji imaju takav doživljaj ima velik značaj. Ako se makar i jedno dijete, radi uvođenja kodeksa odijevanja, osjeća manje izolirano i više okruženo društvom možemo govoriti o uspjehu. Kod manjeg broja učenika također je utvrđeno da se osjećaju manje zadirivanima od strane vršnjaka, dok preostali dio učenika tvrdi da nikad nije ni bio zadirivan na bilo koji način. Iako se slažu s tim da moraju nositi školske majice, ipak nisu sretni s opcijom da se u škole uvede potpuna uniforma. Na taj način, ostavljen im je prostor da odabirom hlača, suknje, jakne izraze vlastiti stil odijevanja i da se ne osjećaju potpuno uniformiranima. Ti su razlozi inače najčešći argumenti protivnika školskih uniformi.

ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje ukazalo je na pozitivnu percepciju učenika o kodeksu odijevanja kojeg moraju poštovati. Uzmemo li u obzir sve pozitivne strane koje nošenje školskih majica nosi, osjećaj jednakosti kao i smanjenje društvene izolaciju pojedinaca, za razmotriti je uvođenje kodeksa odijevanja u sve osnovne škole s ciljem uspostavljanja sustava obrazovanja u kojem će se djeca isticati po svojoj sposobnosti, trudu, dobrim rezultatima i ocjenama, a ne po odjeći koju su odabrali.

LITERATURA

1. Bodine, A. (2003). School Uniforms, Academic Achievement, and Uses of Research, *Journal Of Educational Research* 97(2): 67-71.
2. Daugherty, R.F. (2002). Leadership in action: piloting a school uniform program. *Education* 123(2), 390.
3. Konheim-Kalkstein, Y.L. (2006). A Uniform Look, *American School Board Journal*, 8(193): 24-27
4. Martić, M.V. (2012). Nasilje u školi, *Svarog* (1)4: 117-131.
5. Rice, A. (2011). Dressed for Success? The Effect of School Uniforms on Student Achievement and Behavior, *Education Week* 2(31): 4-9
6. Zrilić, S. (2006). Sudionici u krugu školskog nasilja – nasilnik, žrtva i promatrač, *Magistra Iadertina* 1(1): 49-57.